

1. Demografický vývoj

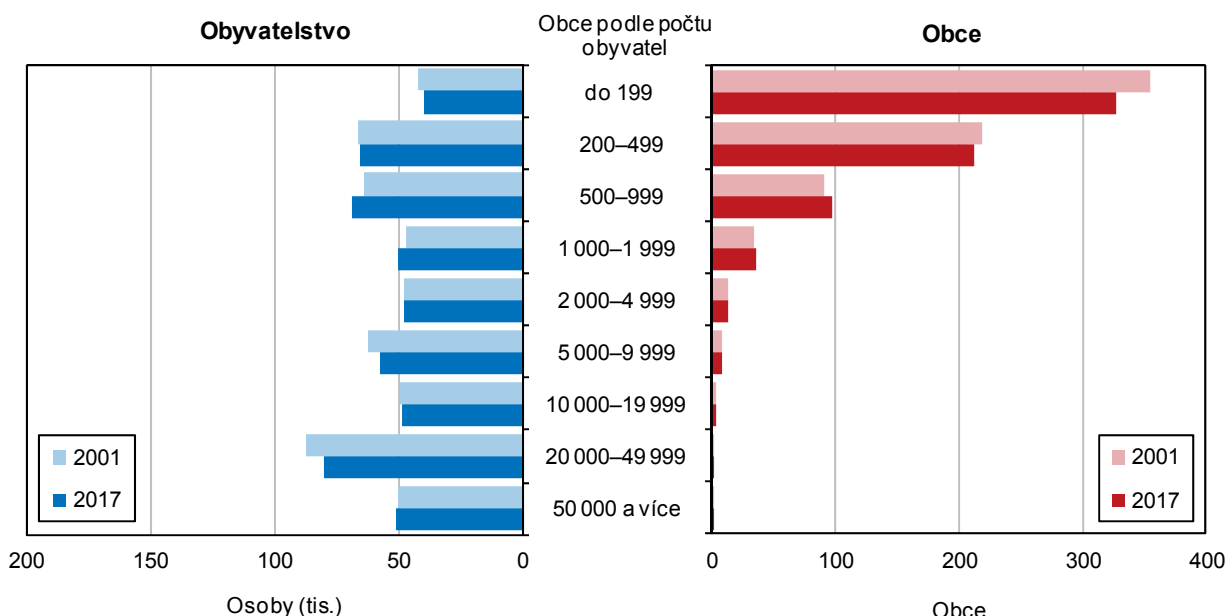
Nízká hustota osídlení. Rozlohou 6 796 km² se sice Kraj Vysočina řadí na páté místo mezi kraji, počtem obyvatel ale až na místo dvanácté, což se odráží ve velmi nízké hustotě osídlení, 74,9 obyvatele na km², která dosahuje jen 56 % průměru České republiky a v rámci krajů je druhá nejnižší.

Územní změny, sídelní struktura

Rozdrobená sídelní struktura. Na území kraje se nachází 704 samosprávných obcí, po Středočeském kraji druhý nejvyšší počet. Z hlediska administrativního členění se dělí na 5 okresů, dále na 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP). Z nich nejvíce obcí spadá do ORP Třebíč (93) a nejméně připadá na ORP Pacov (24). Pro osídlení v kraji je charakteristická značně rozdrobená sídelní struktura, vyznačující se velkým počtem malých obcí.

Graf 1.1. Sídelní struktura Kraje Vysočina v letech 2001 a 2017 (stav k 31. 12.)

Zdroj: ČSÚ

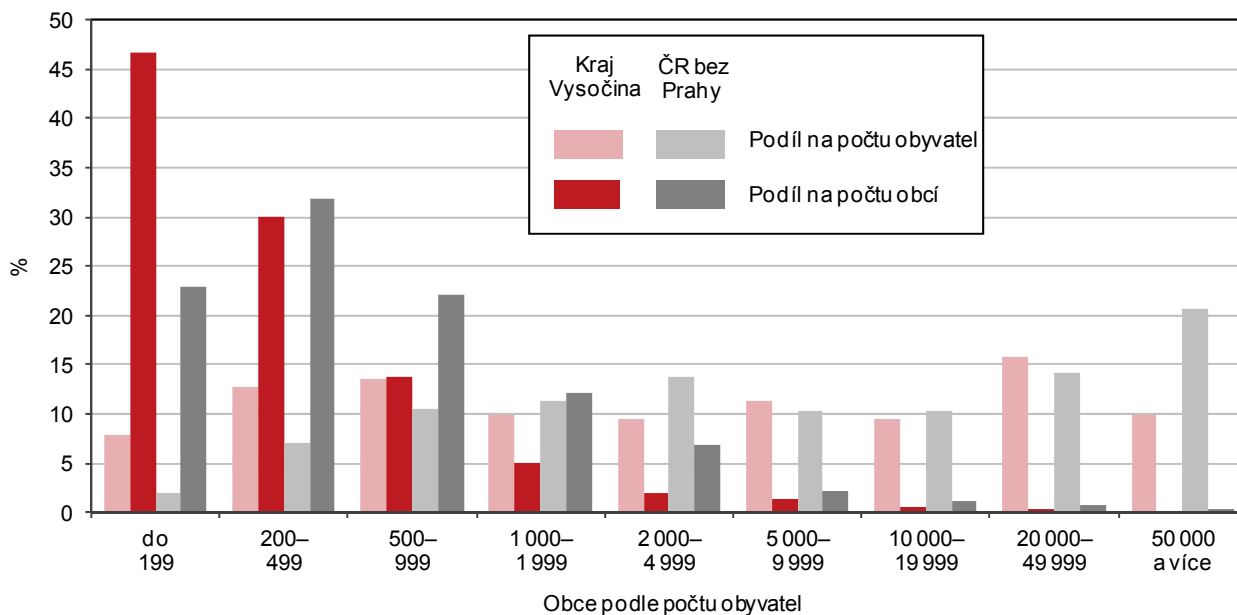

Z celkového počtu obcí představují téměř polovinu nejmenší obce do 199 obyvatel.

Průměrná populační velikost obce je na Vysočině 723 obyvatel. Nejmenší obce (do 199 obyvatel) představují téměř polovinu celkového počtu obcí, žije v nich ale pouze 8 % obyvatelstva kraje. Naopak na čtyři města s více než 20 tisíci obyvateli připadá více než čtvrtina obyvatel kraje. Všechna 34 měst se v roce 2017 na celkovém počtu obyvatel kraje podílelo 56,4 %, což je o 0,7 procentního bodu méně než v roce 2012. Ve stejném období se počet obyvatel měst Vysočiny snížil o 1,7 procenta. Statut městyse má v kraji 42 obcí, ve kterých žije více než 48 tis. obyvatel, tj. téměř desetina obyvatel Vysočiny.

Graf 1.2. Sídelní struktura obcí Kraje Vysočina a České republiky (bez Prahy) k 31. 12. 2017

Zdroj: ČSÚ

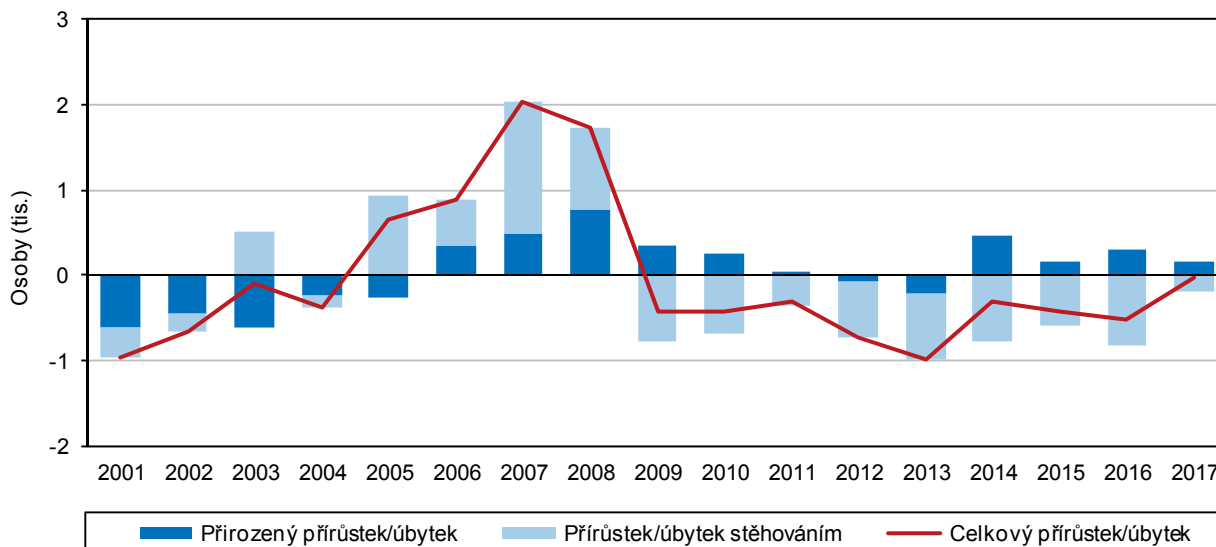
Vývoj počtu obyvatel

Počet obyvatel kraje v posledních letech klesá zejména vlivem migračního úbytku.

Na území Kraje Vysočina žilo ke konci roku 2017 celkem 508 916 obyvatel. V demografické struktuře mají nepatrně vyšší zastoupení ženy, a to 50,3 %. Od roku 2012 se na Vysočině projevuje neustálý pokles počtu obyvatel především v důsledku záporného migračního salda. Nejvíce se počet obyvatel kraje snížil migrací v roce 2016, kdy relativní počet přistěhovalých činil 6,8 osob na 1 000 obyvatel a počet vystěhovalých představoval 8,4 osob na 1 000 obyvatel. Přirozený přírůstek byl nejvyšší v roce 2014, kdy dosáhl 0,9 osoby na tisíc obyvatel, úbytek populace kraje přirozenou měnou byl zaznamenán v letech 2012 a 2013.

Graf 1.3. Pohyb obyvatel v Kraji Vysočina

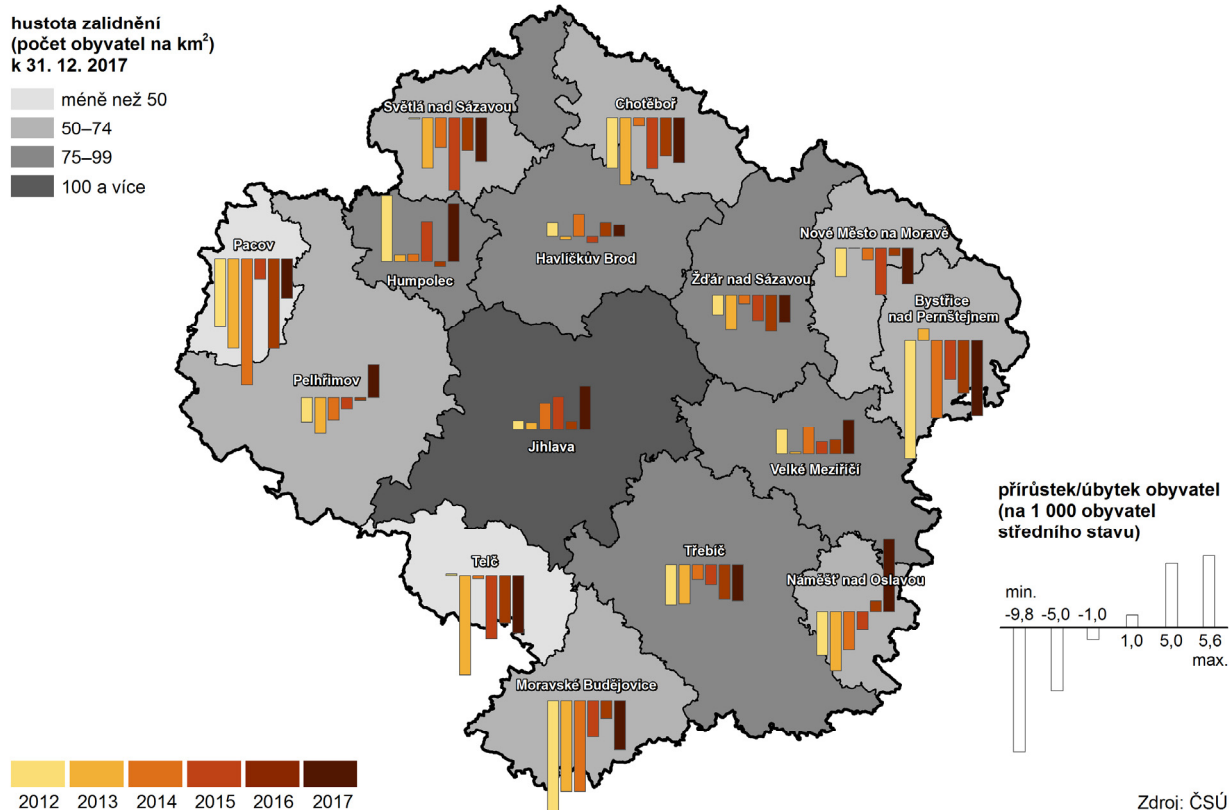
Zdroj: ČSÚ

Nejvíce lidí opouští okres Třebíč.

S výjimkou okresu Jihlava se v posledních letech ve všech ostatních okresech počet obyvatel snížil. Největší pokles zaznamenal okres Třebíč, a to zejména vlivem záporné migrace, kdy okres opouští více osob než se do něho přistěhuje.

Pohyb obyvatel ve správních obvodech ORP Kraje Vysočina v letech 2012 až 2017

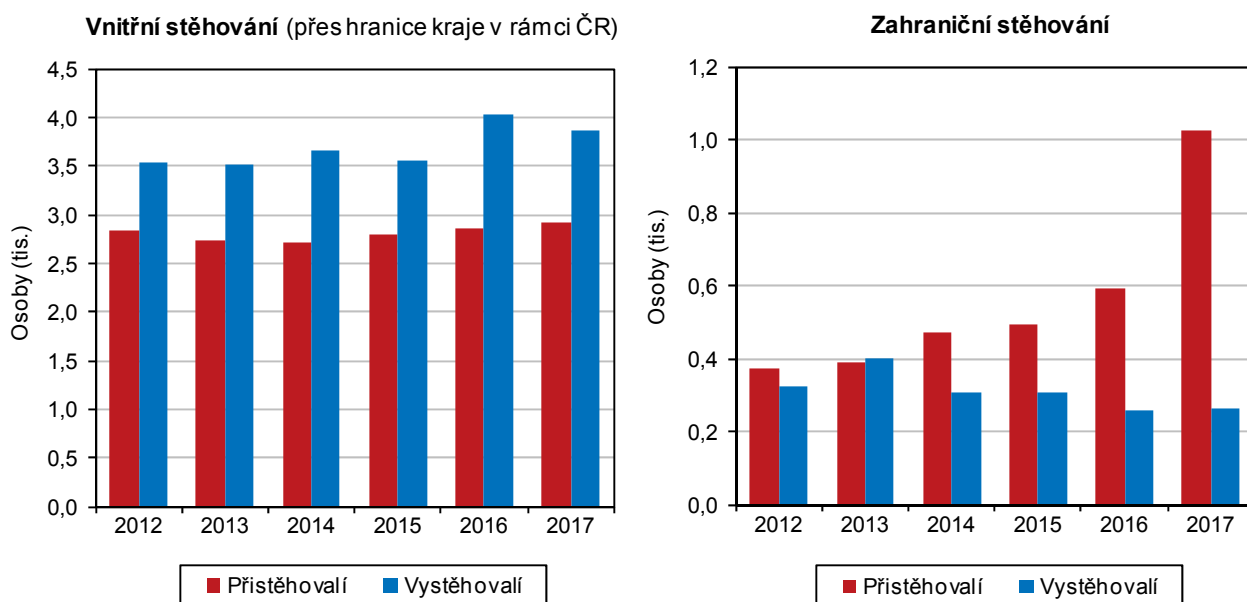
Demografické události

Nárůst přistěhovalých ze zahraničí.

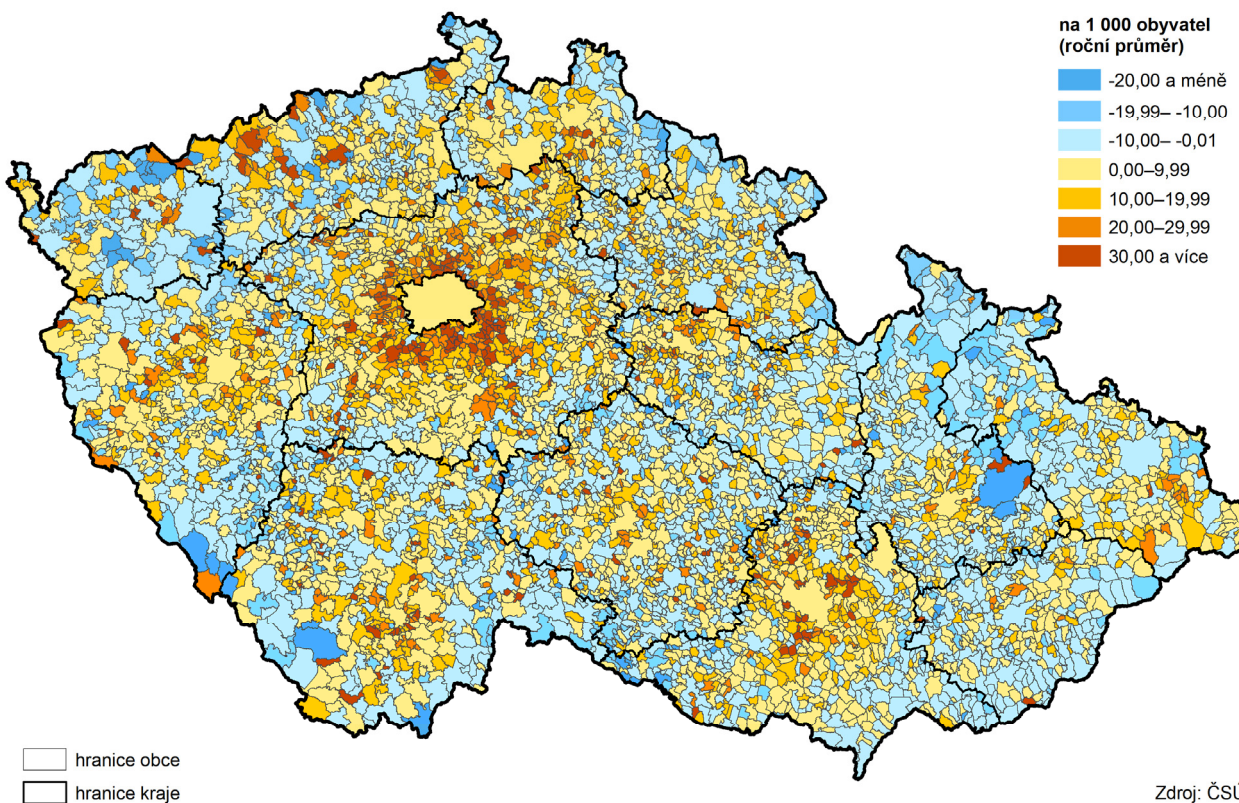
V počtu osob přistěhovalých do kraje od roku 2012 mírně převládaly ženy, v roce 2017 se však podíl obou pohlaví výrazným nárůstem počtu přistěhovalých mužů téměř vyrovnal. U vystěhovalých je situace obdobná s tím, že ve všech letech byla převaha žen ještě o něco výraznější než u přistěhovalých. Mezi přistěhovalými a ještě více mezi vystěhovalými jednoznačně převažují osoby v produktivním věku (15 až 64 let), jejich podíl se sice zprvu mírně snižoval, avšak v roce 2017 došlo u přistěhovalých k jeho výraznému nárůstu, když se projevil téměř dvojnásobný meziroční nárůst počtu přistěhovalých v produktivním věku ze zahraničí. Podíl obyvatel ve věku 65 a více let je vyšší u přistěhovalých než u vystěhovalých. V průběhu let 2012 až 2017 se do Kraje Vysočina ze zahraničí přistěhovalo nejvíce osob právě v roce 2017 (1 023 osob) a nejméně v roce 2012 (371), po poklesu z počátku současné dekády se opět projevuje nárůst migrace ze zahraničí. U zahraničního stěhování převládá počet přistěhovalých nad vystěhovalými (celkem se do kraje z ciziny přistěhovalo 3 343 osob, naopak se do zahraničí vystěhovalo 1 861 obyvatel Vysočiny), záporné saldo zahraniční migrace bylo zaznamenáno v jediném roce (2013). Celkově se přistěhovalí z ciziny podíleli na celkové migraci do kraje 16,5 %, vystěhovalí do ciziny pak tvořili 7,7 % vystěhovalých z kraje.

Graf 1.4. Pohyb obyvatel v Kraji Vysočina

Zdroj: ČSÚ

Celkový přírůstek/úbytek počtu obyvatel v obcích v letech 2012 až 2017

V Kraji Vysočina je evidován nízký počet cizinců.

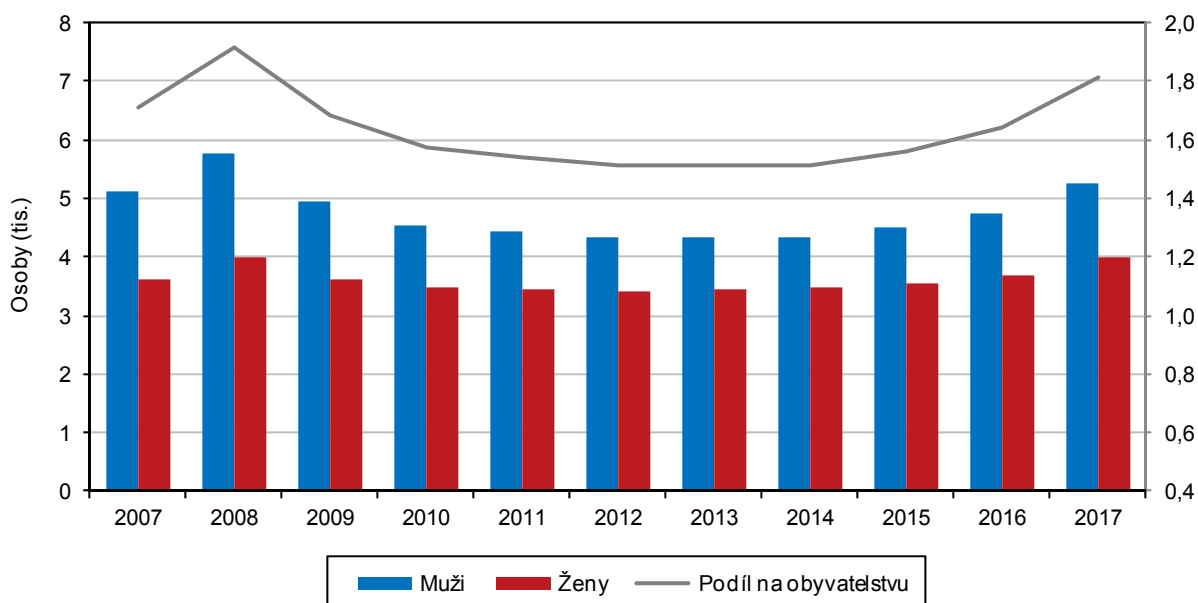
Ke konci roku 2017 bylo na území České republiky evidováno celkem 542 142 cizinců. Kraj Vysočina (9 265 cizinců) patří spolu se Zlínským krajem (9 422) k regionům s nejmenším počtem cizinců. Od roku 2012 vzrostl počet cizinců

v republice o téměř devadesát tisíc, tj. o 20,2 %. Na Vysočině ve stejném období došlo k nárůstu počtu cizinců o více než patnáct set (o 19,5 %). V letech 2012 až 2014 se cizinci na obyvatelstvu Kraje Vysočina podíleli 1,5 %, v následujících letech se jejich podíl zvyšoval až na 1,8 % v roce 2017. V roce 2017 byl jejich podíl na Vysočině v mezikrajském srovnání po Zlínském kraji druhý nejnižší (spolu s Olomouckým krajem). Za republikovým průměrem zaostala Vysočina o 3,1 procentního bodu. Nejvyšší byl podíl cizinců v Praze (15,1 %).

Graf 1.5. Cizinci (bez osob s platným azylem) v Kraji Vysočina (stav k 31. 12.)

Zdroj: ČSÚ

Počet narozených dětí se drží na relativně vysoké úrovni, stejně jako průměrný věk matky při narození.

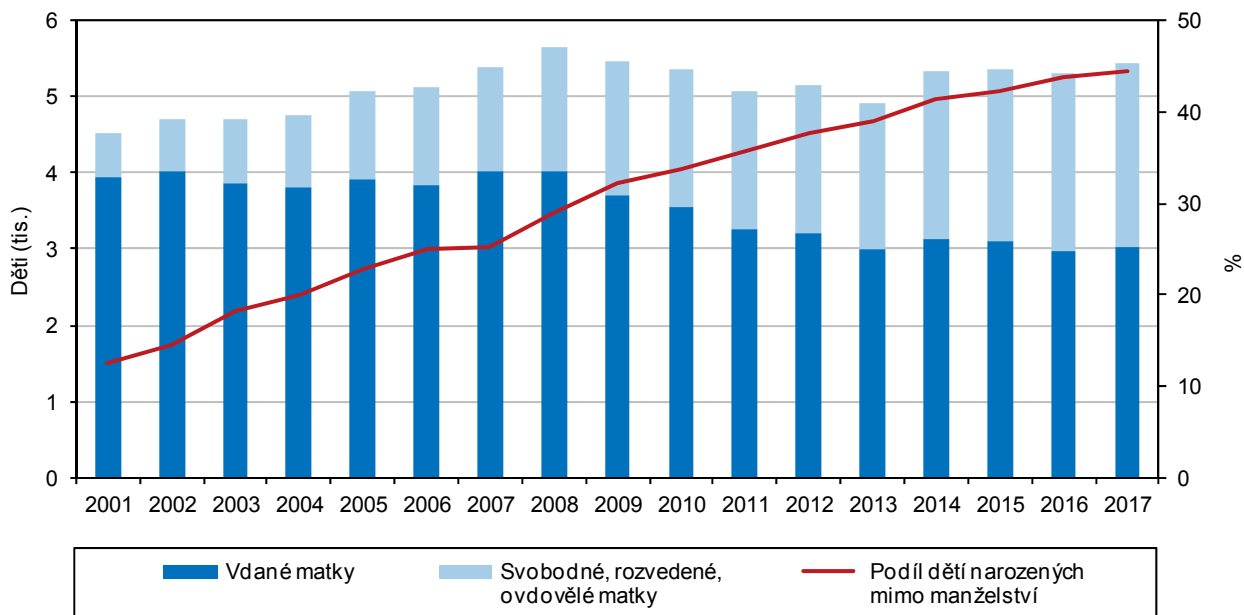
V průběhu roku 2017 se v Kraji Vysočina živě narodilo 5 440 dětí, což bylo o 133 více než v roce předchozím, v posledních šesti letech zůstal v kraji počet živě narozených dětí pod hranicí pěti tisíc pouze v roce 2013. Úroveň úhrnné plodnosti v roce 2017 dosáhla hodnoty 1,731 živě narozených dětí na jednu ženu v reprodukčním věku. Jde o nejvyšší hodnotu ve sledovaném období. Nadále pokračuje trend odkládání mateřství do pozdějšího věku, průměrný věk matky při narození dítěte v roce 2017 na Vysočině zůstal nad hranicí třiceti let a činil 30,3 roku – v roce 1991 dosahoval 24,3 roku a o devět let později 26,4 roku. Vysoký je též věk matky při narození prvního dítěte, který v roce 2017 dosáhl 28,2 roku (v roce 1991 to bylo 22,0). Ve srovnání s ČR (28,9 roku) jsou ale prvorodičky v kraji mladší. Nejmladší jsou prvorodičky v Ústeckém kraji (27,4 roku), nejstarší v Praze (31,1 roku). Nejvíce dětí se v roce 2017 na Vysočině narodilo jako první dítě matky (2 585), jako druhé v pořadí 1 978, třetích a dalších bylo 877.

Dále se zvyšuje podíl dětí narozených mimo manželství.

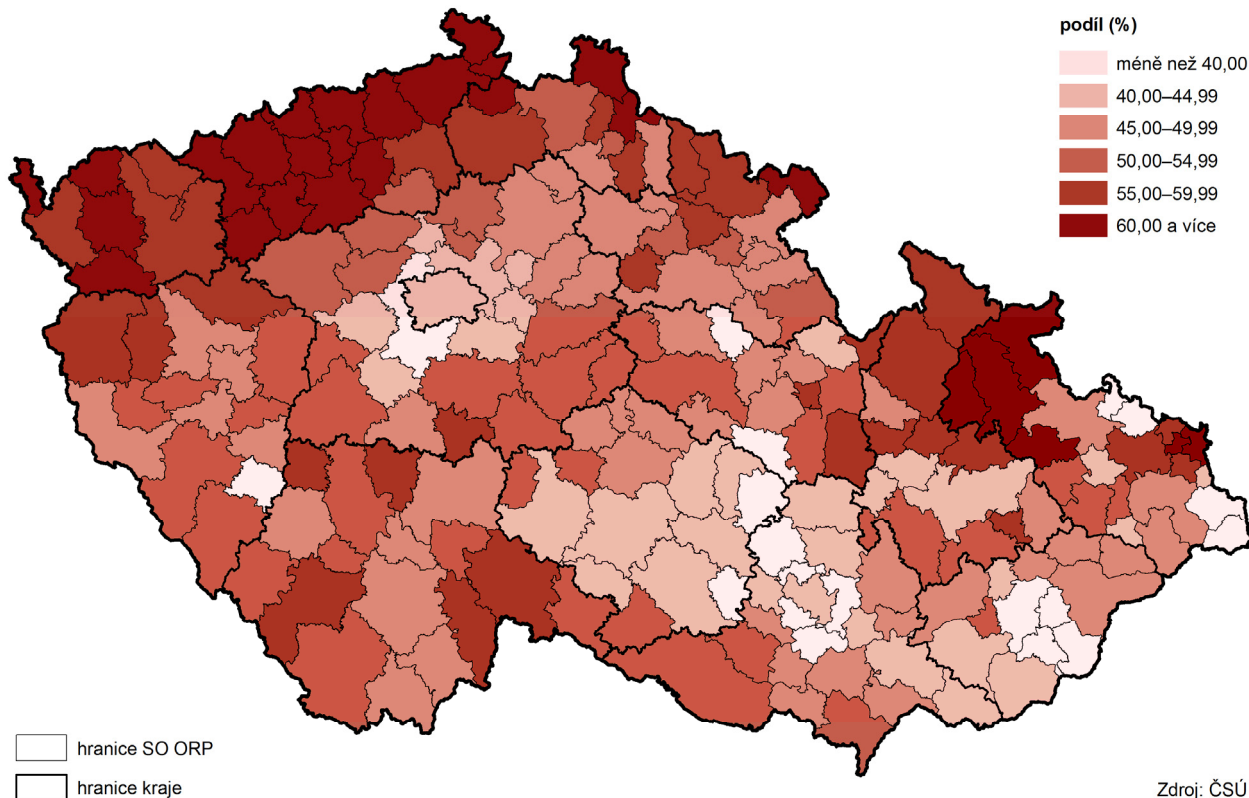
Pokračoval vzestup počtu (i podílu) dětí narozených mimo manželství, které na Vysočině v roce 2017 tvořily 44,4 % ze všech narozených dětí. Jedná se o čtvrtý nejnižší podíl po Praze (41,3 %), Zlínském kraji (43,0 %) a Jihomoravském kraji (43,6 %), nejvyšší podíl mimo manželství narozených dětí byl v Ústeckém kraji (64,5 %). Mezi neprovdanými matkami převažují svobodné ženy, podíl rozvedených a ovdovělých matek na mimomanželské plodnosti se z 15,8 % v roce 2012 snížil na 10,7 % v roce 2017. Není však zřejmé, do jaké míry se na mimomanželské plodnosti podílejí osaměle žijící ženy a jaký podíl připadá na ženy v neformálním soužití.

Graf 1.6. Živě narozené děti podle rodinného stavu matky a podíl dětí narozených mimo manželství v Kraji Vysočina

Zdroj: ČSÚ

Živě narození mimo manželství ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností v roce 2017

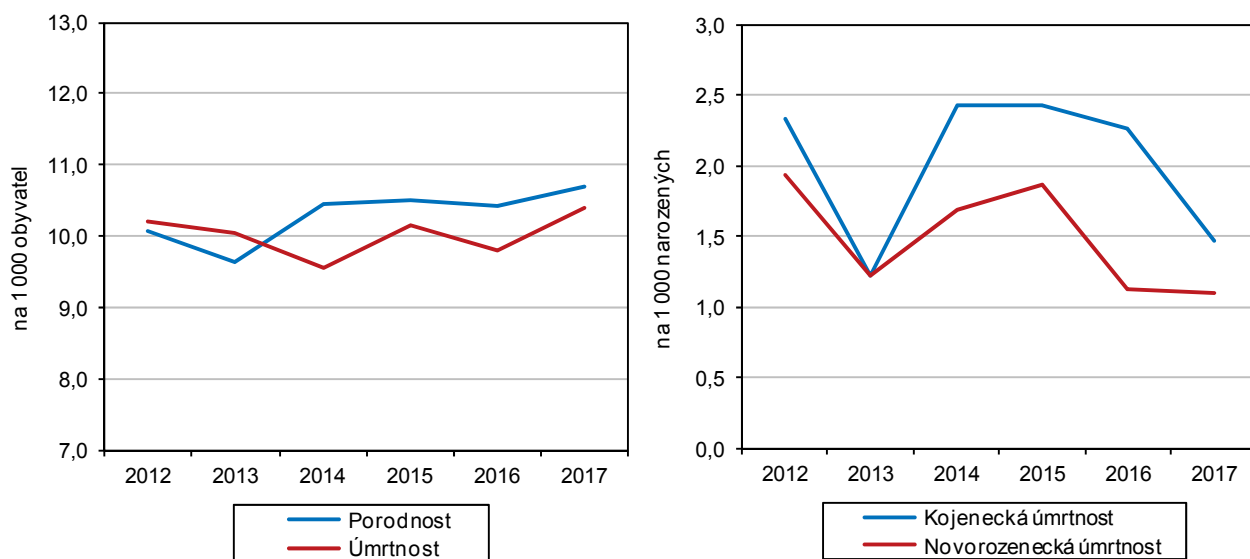
Zdroj: ČSÚ

Relativně nízká úmrtnost. V roce 2017 v Kraji Vysočina zemřelo 5 288 osob, mezi nimiž mírně převažují muži (51,5 %), kteří také častěji než ženy umírají v mladším věku. Příčina úmrtí se na Vysočině dlouhodobě výrazněji nemění. Kolem poloviny zemřelých připadá na nemoci oběhové soustavy. Druhou nejčastější příčinou úmrtí jsou zhoubné novotvary. Míra úmrtnosti v Kraji Vysočina je dlouhodobě pod úrovní České republiky, v roce 2017 na tisíc obyvatel středního stavu připadlo na Vysočině 10,4 zemřelých osob, v České republice 10,5 osob. Úmrtnost byla v kraji v posledních letech s výjimkou let 2012 a 2013 nižší než porodnost. Novorozenecká i kojenecká úmrtnost na Vysočině sice kolísá, ale zůstává na nízké úrovni, v roce 2017 zemřelo 8 dětí do jednoho roku, převážně šlo o úmrtí novorozenců do 28 dní.

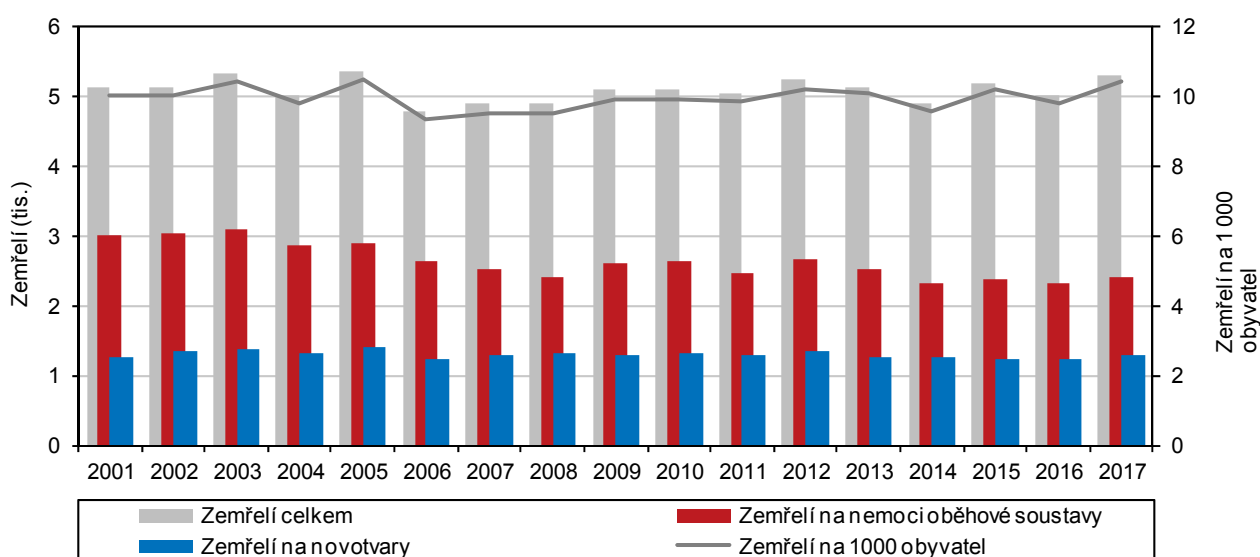
Graf 1.7. Porodnost a úmrtnost, novorozenecká a kojenecká úmrtnost v Kraji Vysočina

Zdroj: ČSÚ

Graf 1.8. Zemřelí v Kraji Vysočina

Zdroj: ČSÚ

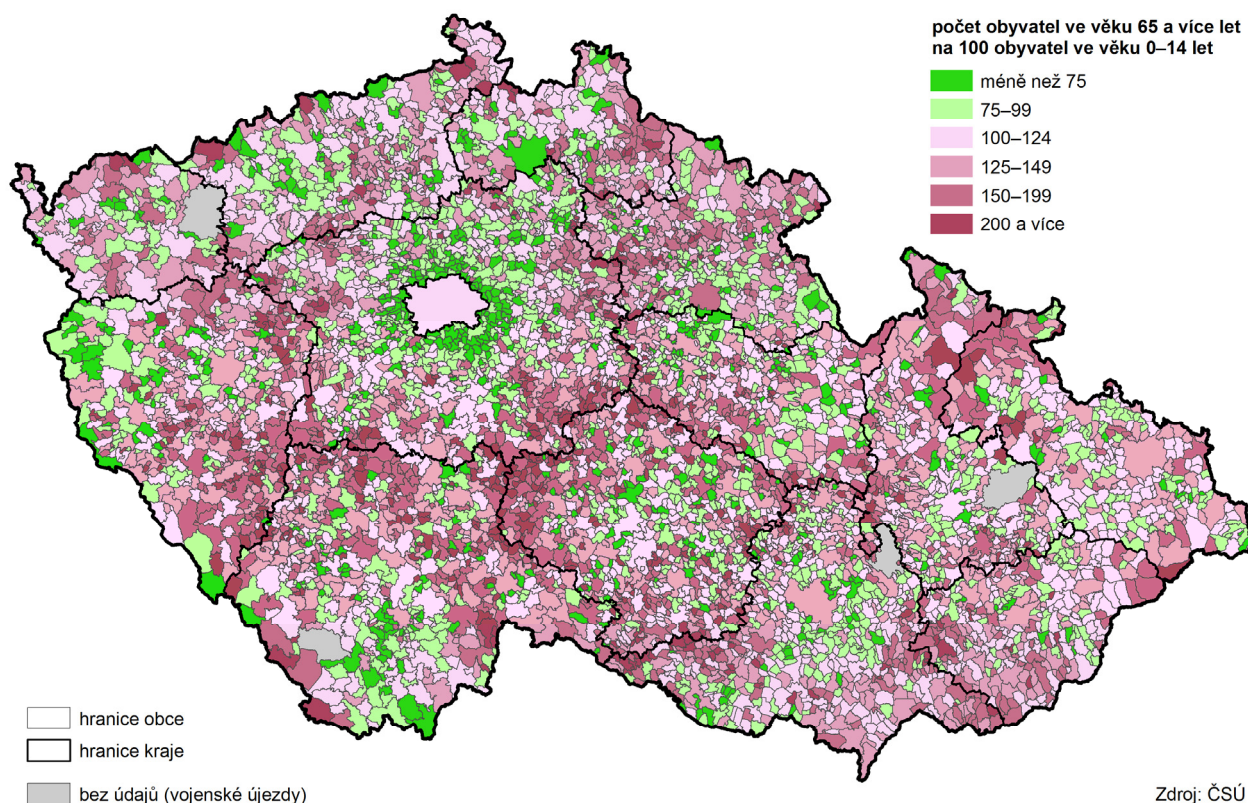

Věková struktura, index stáří, naděje dožití

Pokračuje proces stárnutí obyvatelstva, zvyšuje se počet obyvatel v poproduktivním věku a roste průměrný věk.

Podíl obyvatel ve věkové kategorii 0 až 14 let se v posledních letech mírně zvýšil až na 15,3 % v roce 2017. Neustále klesá podíl obyvatel v produktivním věku, který se z 68,1 % v roce 2012 snížil na 65,0 % v roce 2017. Naproti tomu podíl obyvatel v poproduktivním věku vytrvale roste, mezi roky 2012 a 2017 se zvýšil o 2,5 procentního bodu na 19,7 %. Již dříve (v roce 2007) počet osob ve věku 65 a více let poprvé převýšil dětskou složku (o 459), v roce 2017 tento rozdíl činil již 22 370 osob. V tomto roce též počet obyvatel pětadesátiletých a starších na Vysočině poprvé překročil hranici 100 000. Průměrný věk obyvatelstva se zvýšil ze 41,3 let v roce 2012 na 42,6 let v roce 2017. Stárnutí populace dokládá i další ukazatel, index stáří, který vyjadřuje kolik osob ve věku 65 a více let připadá na 100 dětí ve věku 0 – 14 let. Už v roce 2012 výrazně překračoval hodnotu 115 a nadále se zvyšoval. Koncem roku 2017 již na 100 dětí připadalo více než 128 osob ve věku 65 a více let (v celé ČR 122). U mužů dosahuje na Vysočině index stáří nižších hodnot – na 100 chlapců připadá 107 mužů starších 65 let, u žen je situace zcela opačná – na 100 děvčat připadá 151 žen nad 65 let.

Index stáří v obcích k 31. 12. 2017

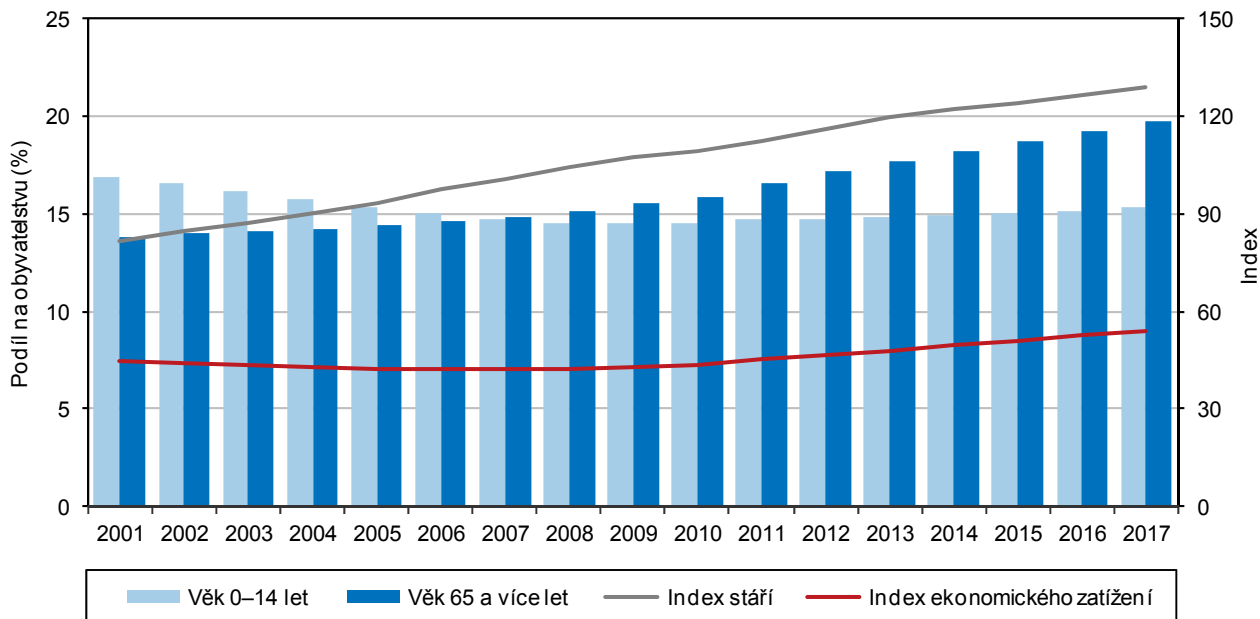

Nejmłodším okresem je Jihlavsko, nejstarším okres Pelhřimov.

Nejnižší průměrný věk má na Vysočině okres Jihlava (42,0), který se vyznačuje též nejnižším indexem stáří. Na 100 dětí připadalo v roce 2017 v okrese Jihlava 118 osob starších 65 let. Naproti tomu na Pelhřimovsku, okrese s nejstarší populací v kraji, připadalo na 100 dětí již 146 seniorů, důsledkem nepříznivé věkové skladby je na Pelhřimovsku dlouhodobě vykazované záporné saldo přirozené měny obyvatel.

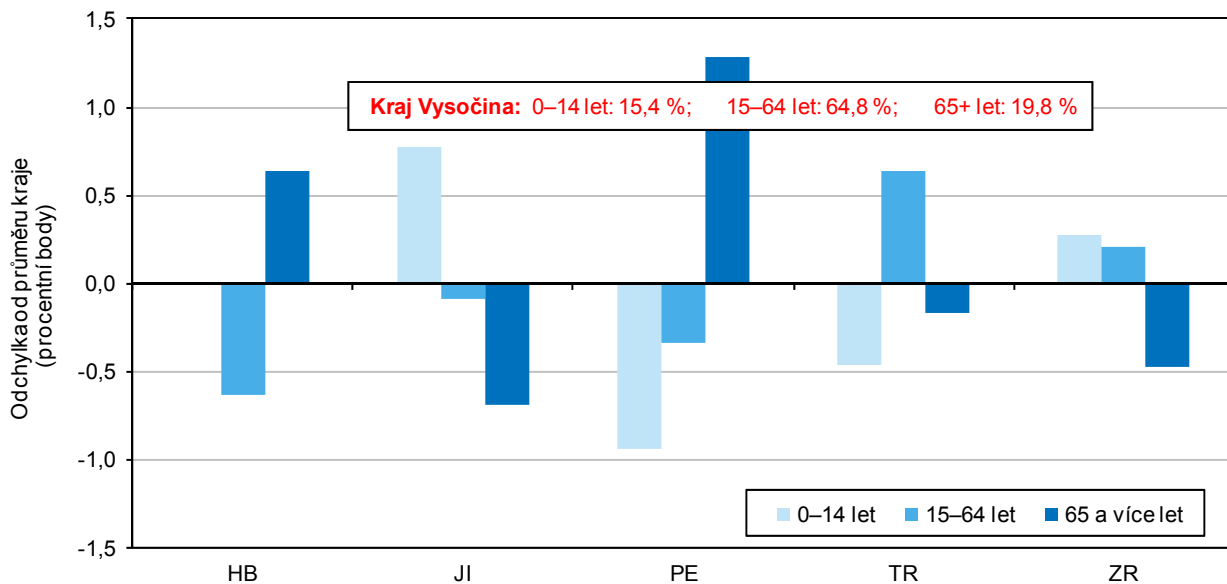
Graf 1.9. Věková struktura a věkové indexy obyvatel v Kraji Vysočina (stav k 31. 12.)

Zdroj: ČSÚ

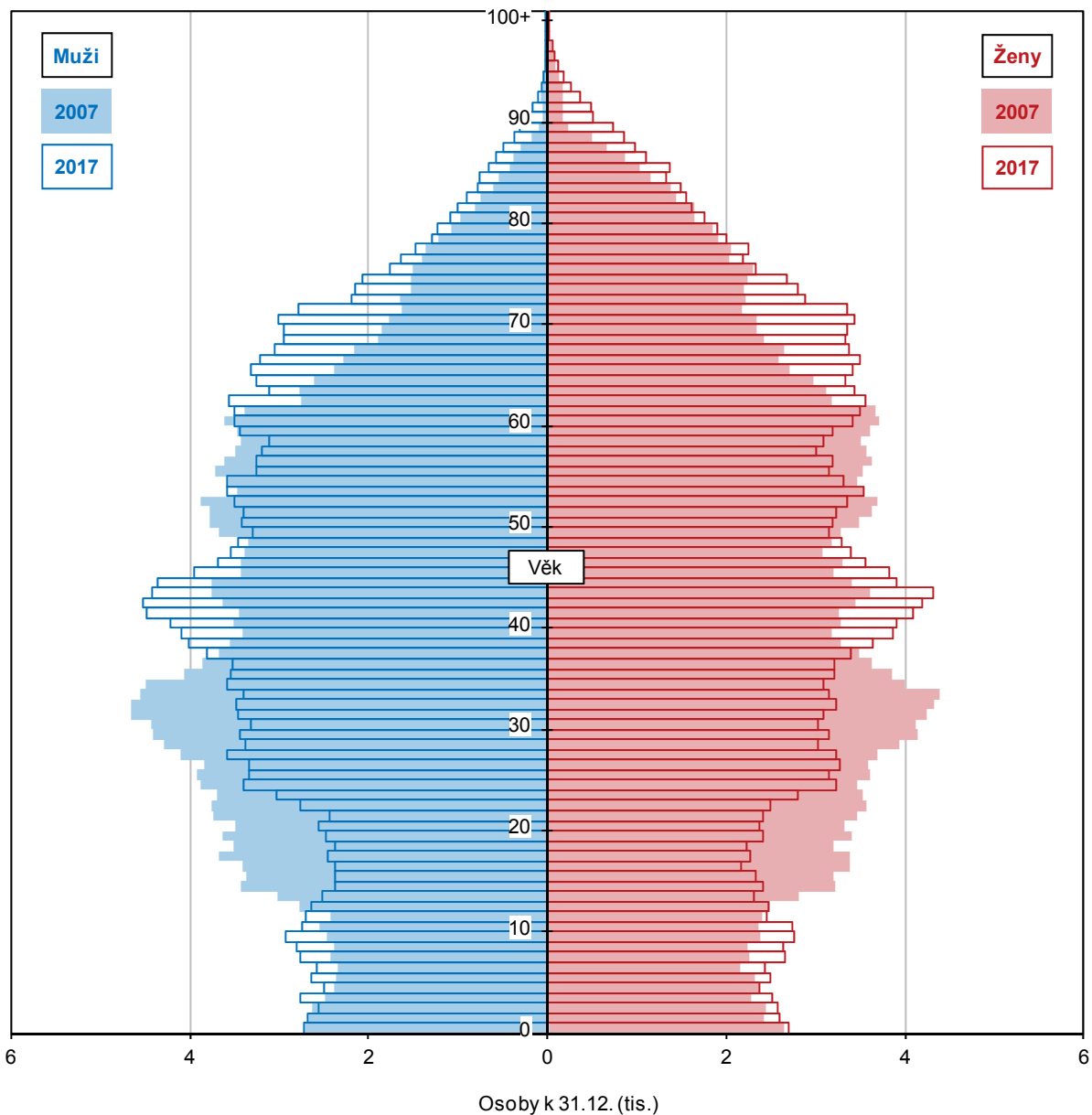
Graf 1.10. Věková struktura a věkové indexy obyvatel v Kraji Vysočina (stav k 31. 12. 2017)

Zdroj: ČSÚ

Graf 1.11. Věkové složení obyvatel Kraje Vysočina v letech 2007 a 2017

Zdroj: ČSÚ

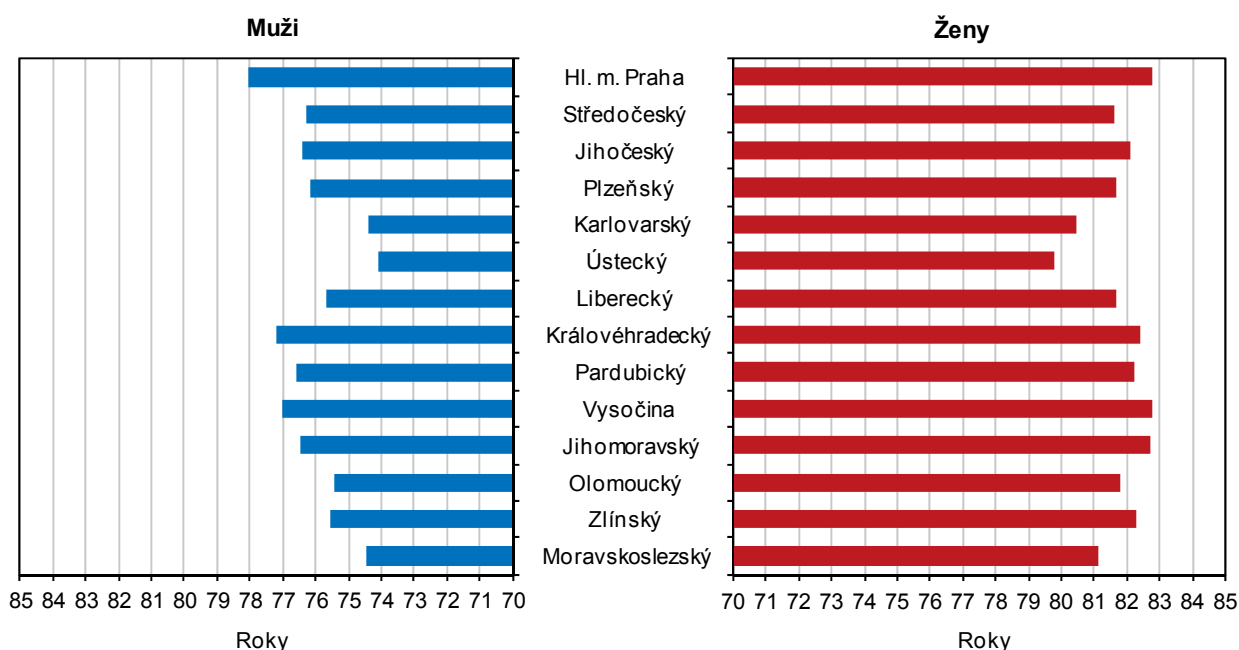
Mírně roste naděje dožití při narození.

Dalším demografickým ukazatelem je naděje dožití neboli střední délka života. V Kraji Vysočina pro muže narozené v roce 2017 představuje 77,0 let (před patnácti lety byla o více než čtyři roky nižší) a pro ženy narozené v roce 2017 je to 82,7 let (před patnácti lety byla o více než tři roky nižší). Z mezikrajského srovnání vychází Vysočina jako jeden z regionů s nejvyšší střední délkou života. U mužů zaujímá třetí příčku za Hlavním městem Prahou a Královéhradeckým krajem, u žen se dělí o první místo s Prahou. Je však třeba poznamenat, že u mužů došlo vůbec poprvé od počátku 90. let k nevelkému meziročnímu poklesu naděje dožití (o 0,2 roku).

Graf 1.12. Naděje dožití při narození podle pohlaví podle krajů v letech 2016–2017

Zdroj: ČSÚ

Sňatky, rozvody, potraty.

Počet sňatků v posledních letech roste, muži i ženy ale vstupují do manželství ve vyšším věku.

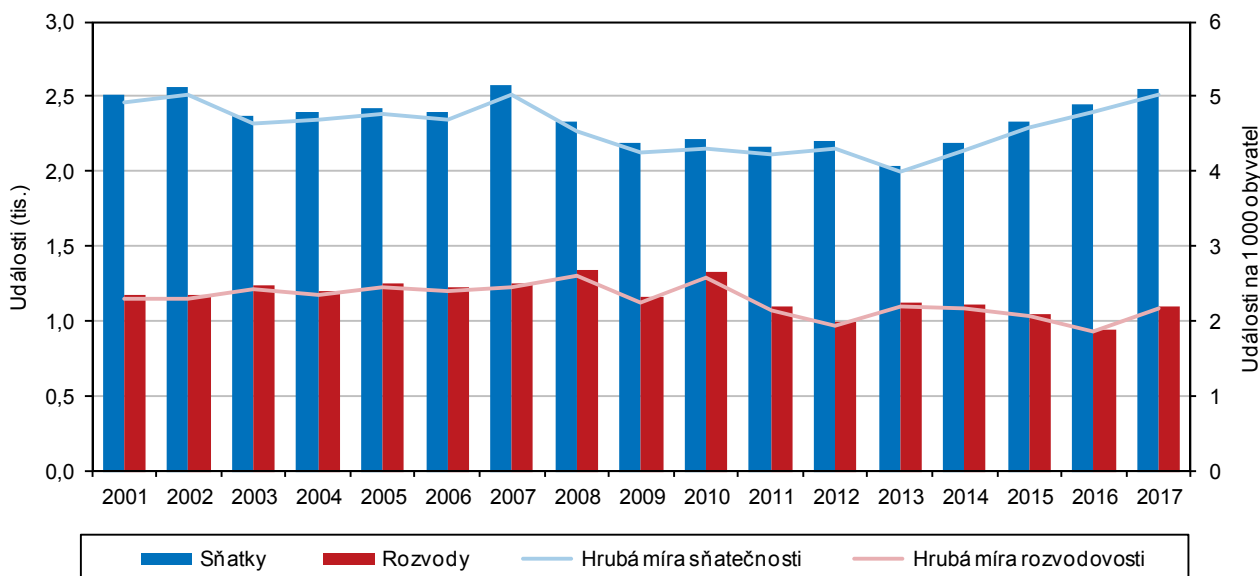
U vývoje sňatečnosti se v posledních letech projevuje rostoucí tendence, počet sňatků uzavřených v roce 2017 byl nejvyšší za posledních deset let (2 554), meziročně vzrostl o 4,4 % (o 109 sňatků) a oproti minimu v roce 2013 o 25,0 %. Sňatečnost zhruba kopíruje celkový počet sňatků, v roce 2012 připadlo na tisíc obyvatel středního stavu 4,3 sňatků, v roce 2013 to byly 4,0 sňatky a v roce 2017 již 5,0. V roce 2017 činil průměrný věk mužů při prvním sňatku 31,3 roku, celkově se projevuje jeho postupné mírné zvyšování (v roce 2012 vstupovali muži do prvního manželství průměrně ve věku 30,8 roku). Další manželství muži uzavírali v roce 2017 průměrně v 47,9 letech (v roce 2012 to bylo 43,8 roku). Obdobný trend je možno pozorovat i u žen. V roce 2017 byl průměrný věk nevěsty při vstupu do manželství 31,5 roku (v roce 2012 to bylo o 1,3 roku méně), do dalších manželství vstupovaly nevěsty v průměru více než třiačtyřicetileté (v roce 2012 činil jejich průměrný věk 40,7 roku). V roce 2017 na Vysočině vstoupilo do manželství 91 cizinců, mezi nimi bylo nejvíce občanů Slovenska (29) a Německa (8). V témže roce se v kraji provdalo 79 žen s cizím státním občanstvím, opět šlo nejčastěji o ženy ze Slovenska (33), na druhém místě byly ženy s ukrajinským občanstvím (27).

Nejvyšší počet rozvodů je ve věkové skupině 40 až 49 let.

V období 2012 až 2017 bylo v Kraji Vysočina nejvíce manželství rozvedeno v roce 2013 (1 125 rozvodů), v následujících letech jejich počet klesal, tento trend se změnil až v roce 2017, kdy rozvodem na Vysočině skončilo 1 100 manželství. Nejméně rozvodů bylo v kraji zaznamenáno v roce 2016 (945). Struktura rozvodů podle pořadí zůstává dlouhodobě stabilní, jednoznačně převládají rozvody první, ale najde se dost mužů i žen, kteří se postupně propracují k většímu počtu rozvodů. V roce 2017 na Vysočině připadalo na rozvody druhého či vyššího pořadí u mužů 18,0 %, u žen 16,5 %. Rozvodovost (počet rozvodů na tisíc obyvatel středního stavu) se v kraji dlouhodobě pohybuje mezi 1,9 a 2,6, v roce 2017 dosáhla hodnoty 2,2. Rozdělení rozvodů podle věku se rovněž příliš nemění, nejčastěji se rozvádějí muži i ženy ve věku 40 až 49 let. Tomu odpovídá i fakt, že v posledních letech připadá kolem poloviny rozvodů na manželství trvající 15 a více let (roku 2017 to bylo 47,8 %). Zastoupení rozvedených manželství s nezletilými dětmi je stále vysoké, v roce 2017 představovaly na Vysočině přes 60 % rozvodů (669 manželství). Jako důvod převážné většiny rozvatů manželství je u mužů i žen uváděna rozdílnost povah, názorů a zájmů.

Graf 1.13. Sňatky a rozvody v Kraji Vysočina

Zdroj: ČSÚ

Nízká míra potratovosti.

V kraji bylo v roce 2017 zaznamenáno 1 460 potratů, což v meziročním srovnání znamená snížení o 48 případů. Na umělé přerušení těhotenství připadla zhruba polovina celkového počtu potratů (49,1 %), v delší časové řadě se u těchto zákroků projevuje trend k absolutnímu i relativnímu poklesu. Míra potratovosti (počet potratů na tisíc obyvatel) činila v roce 2017 na Vysočině 2,9 ‰, což byla v mezikrajském srovnání nejnižší hodnota.

Graf 1.14. Potraty v Kraji Vysočina v letech 1994 až 2017

Zdroj: ČSÚ

